

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
Навчально-науковий інститут муніципального управління
та міського господарства
Кафедра Інформаційної діяльності та документознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор інституту

В.Б. Кисельов

«02» березня 2019р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність»

Навчально-науковий інститут муніципального управління та міського господарства

Київ - 2019 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Управління в закладах освіти» складена для здобувачів вищої освіти відповідно до програми підготовки фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» ступеня вищої освіти «магістр», за денною та заочною формою навчання.

Розробники:

Мельничук Л.І. – к.пед.н., доцент кафедри інформаційної діяльності та документознавства.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри Інформаційної діяльності та документознавства

Протокол від «29» серпня 2019 року № 1

В.о. завідувача кафедри інформаційної діяльності та документознавства

Ю.В. Данькевич

1. Програма навчальної дисципліни

Предметом навчальної дисципліни є сутність, підготовка, організація та реалізація управління інформаційною сферою у галузі освіти. Отримані системні знання з дисципліни можуть застосовуватись майбутніми управлінцями різноманітного напрямку й профілю діяльності

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна пов'язана з навчальними дисциплінами «Інформаційний моніторинг», «Інформаційні системи в діловодстві», «Управління інформаційними установами та проектами», «Документологія», «Управління документацією», «Теорія та практика прийняття управлінських рішень», «Управління офісами»

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Поняття та специфіка управління закладами освіти.
2. Управління системою закладів освіти.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни – «Управління в закладах освіти» є формування у студентів ВНЗ сучасної управлінської філософії, набуття теоретичних знань і практичних вмінь щодо ефективного управління сучасними закладами освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Управління в закладах освіти” є ознайомлення із загальними основами теорії наукового менеджменту; визначення особливостей і специфіки управлінської діяльності у сфері освіти, засвоєння теоретичних засад наукового управління закладами освіти і оволодіння відповідними методиками і технологіями, спрямованими на досягнення оптимальної результативної діяльності освітніх закладів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- загальнотеоретичні основи наукового управління;
- основні тенденції розвитку менеджменту організацій в сучасній теорії і практиці управління;
- нормативні документи, що визначають державну політику в галузі освіти;
- теоретичні засади цільового підходу до управління навчальним закладом;
- алгоритми реалізації управлінських функцій в освітньому закладі: аналізу, планування, організації, мотивації, контролю.

уміти:

- проводити комплексний аналіз результатів та умов діяльності навчального закладу;
- прогнозувати та визначати цілі і завдання навчального закладу;
- розробляти нормативні документи, які пов'язані з організацією діяльності навчального закладу;
- відбирати, аналізувати та узагальнювати інформацію.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 90 годин / 3 кредити ECTS.

Мова навчання: українська мова.

Консультативну допомогу здобувачі вищої освіти можуть отримати у науково-педагогічних працівників кафедри інформаційної діяльності та документознавства які безпосередньо проводять заняття.

Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Поняття та специфіка управління закладами освіти

Тема 1. Наукові підходи та еволюція теорії управління як системи наукових знань

Соціальні засади управлінської діяльності. Організація. Умови, що визначають необхідність створення елементарної організації. Виокремлення управління як самостійного виду людської діяльності та предмету наукових досліджень

Наукові підходи до здійснення управлінської діяльності. Процесний підхід. Системний підхід. Ситуативний підхід. Синергетичний підхід. Гуманістичний підхід (антропосоціальна теорія менеджменту)

Сучасні концепції менеджменту: цільове управління, адаптивне управління, інноваційний менеджмент, стратегічний менеджмент, програмно-цільове управління.

Тема 2. Сутність та зміст управлінської діяльності

Поняття та загальні риси управлінської діяльності. Форми управлінської діяльності. Методи управлінської діяльності. Стадії управлінської діяльності. Управління як системне суспільне явище.

Тема 3. Система управління навчальним закладом. Об'єкти, суб'єкти управління. Функції та принципи управління.

Закономірності, принципи, функції, методи наукового управління. Об'єкти і суб'єкти управління. Сучасні підходи до визначення основних принципів управління в навчальному закладі. Специфіка управління закладами освіти.

Розділ 2. Управління системою закладів освіти

Тема 4. Законодавча та нормативно-правова база діяльності закладами освіти. Система і повноваження органів управління освітою.

Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління закладами освіти. Система і повноваження центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в галузі освіти.

Тема 5. Планування діяльності навчального закладу.

Планування як управлінська функція. Принципи планування як методологічна основа планування. Види планування.

Тема 6. Організація діяльності навчального закладу

Складові організації діяльності навчального закладу: мета, завдання, структура, технології, кадри. Організаційні структури. Функціональний розподіл обов'язків. Залежність функціонального розподілу повноважень від концептуальних цільових установок закладу.

Тема 7. Контроль як функція управлінського циклу

Мета і зміст контролю. Необхідність контролю. Види контролю: попередній, поточний, заключний, тематичний та фронтальний. Принципи контролю: нормативність, плановість, об'єктивність, принцип головної ланки, гласності й доброзичливості взаємовідносин суб'єкта і об'єкта в процесі здійснення контролю.

Тема 8. Державне управління освітньою системою України.

Мета та принципи освітньої політики України. Державні органи управління системою закладів освіти.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3 (д.ф.н.) Кількість кредитів ECTS – 5 (з.ф.н.)	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	нормативна	
Кількість розділів – 2	Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90 (д.ф.н.) Загальна кількість годин – 150 (з.ф.н.)		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	3-й
		Лекції	
		20 год.	8 год.
		Семінарські	
		20 год.	8 год.
		Практичні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	134 год.
		Вид контролю:	
	Ступінь вищої освіти: магістр	Залік	

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	Всього	у тому числі				Всього	у тому числі			
		л	п	сем.	с.р.		л	п	сем.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Поняття та специфіка управління закладами освіти.										
Тема 1. Наукові підходи та еволюція теорії управління як системи наукових знань	10	2	-	2	6	19	1	-	1	17
Тема 2. Сутність та зміст управлінської діяльності	13	3	-	4	6	17	1	-	1	15
Тема 3. Система управління навчальним закладом. Об'єкти, суб'єкти управління. Функції та принципи управління.	11	2	-	2	7	19	1	-	1	17
Разом за розділом 1	34	7	-	8	19	55	3	-	3	49
Розділ 2. Управління системою закладів освіти.										
Тема 4. Законодавча та нормативно-правова база діяльності закладами освіти. Система і повноваження органів управління освітою.	10	2	-	2	6	19	1	-	1	17
Тема 5. Планування діяльності навчального закладу.	12	3	-	3	6	19	1	-	1	17
Тема 6. Організація діяльності навчального закладу	12	3	-	3	6	19	1	-	1	17
Тема 7. Контроль як функція управлінського циклу	12	3	-	2	7	19	1	-	1	17
Тема 8. Державне управління освітньою системою України.	10	2	-	2	6	19	1	-	1	17
Разом за розділом 2	56	13	-	12	25	95	5	-	5	85
Залік										
Усього годин	90	20	-	20	40	150	8	-	8	134

4. Плани семінарських та практичних занять

Розділ 1. Поняття та специфіка управління закладами освіти

Тема 1. Наукові підходи до управління Еволюція управлінської думки

1. Еволюція управлінської думки
2. Становлення перших теорій управління
3. Наукові школи управління

Контрольні завдання

1. Управління як особливий вид людської діяльності.
2. Охарактеризуйте перший етап у розвитку управлінської думки.
3. Характеристика школи людських відносин.
4. Характеристика поведінкових наук.
5. Школа соціальних систем.

Тема 2. Сутність та зміст управлінської діяльності

1. Зміст, предмет, об'єкт, суб'єкт управління
2. Види та класифікація управлінської діяльності
3. Функції, принципи та методи управління

Контрольні завдання

1. Суть основних принципів управління.
2. Принципи раціонального управління за Ф.Тейлором, Г.Емерсоном, Ф.Файоном.
3. Розкрийте умови ефективної взаємодії між суб'єктом та об'єктом управління.

Тема 3. Система управління навчальним закладом

1. Сутність управління навчальним закладом
2. Закономірності та принципи управління навчальним закладом

Контрольні завдання

1. Особливості управління навчальними закладами різного типу.
2. Закономірності управління навчальним закладом.
3. Суть загальних принципів управління закладами освіти.
4. Моделювання методів управління навчальним закладом.

Розділ 2. Управління системою закладів освіти

Тема 4. Законодавча та нормативно-правова база діяльності закладами освіти. Система і повноваження органів управління освітою

1. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління закладами освіти

2. Система і повноваження центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування в галузі освіти

Контрольні завдання

1. Основна нормативно-правова база, яка регулює управління закладів освіти.
2. Законодавство України у сфері вищої освіти.
3. Органи управління освітою, їх повноваження.

Тема 5. Планування діяльності навчального закладу

1. Роль і місце планування в управлінні закладами освіти
2. Сутність та зміст планування
3. Об'єкти та суб'єкти планування в управлінні закладами освіти
4. Форми, методи та принципи планування

Контрольні завдання

1. У чому полягає суть планування?
2. Які Ви знаєте форми планування.
3. Охарактеризуйте основні види планів.

Тема 6. Організація діяльності навчального закладу

1. Організація як функція управління та її елементи
2. Форми та методи організації діяльності навчального закладу

Контрольні завдання

1. Загальна характеристика організації, поняття та її складові.
2. Сутність організації як функції управління у загальноосвітньому навчальному закладі, головні ознаки організації, закони, різновиди організації, її структури.

Тема 7. Контроль як функція управлінського циклу

1. Сутність та зміст контролю
2. Види, принципи контролю
3. Процес контролю

Контрольні завдання

1. У чому полягає суть контролю?
2. Функції та завдання контролю.
3. Наведіть приклад різних видів контролю. Яка мета цих видів?
4. Чому, на Вашу думку, контроль, повинен бути гнучким?
5. Яка, на Вашу думку, роль контролю в діяльності закладів освіти?

Тема 8. Державне управління освітньою системою України

1. Зміст і основні напрями державної політики в галузі освіти
2. Органи управління освітою в Україні

Контрольні завдання

1. Охарактеризуйте основні принципи державної освітньої політики в Україні.
2. Формування та розвиток державної політики в галузі освіти України.
3. Моделі державного управління системою освіти розвинутих країн

5. Завдання самостійної роботи

Орієнтовний перелік тем для самостійної роботи студентів (написання рефератів):

1. Управління як суспільне явище.
2. Законодавча та нормативно-правова основа діяльності навчальних закладів.
3. Державна політика в галузі освіти.
4. Система державних органів управління освітою в Україні.
5. Повноваження місцевих органів державної виконавчої влади в галузі освіти.
6. Актуальність проблеми удосконалення системи управління вищою освітою в Україні
7. Система вищої освіти в Україні.
8. Система вищої освіти за кордоном.
9. Об'єкти управління в навчальному закладі.
10. Суб'єкти управління в навчальному закладі.
11. Управління у галузі вищої освіти.
12. Організація діяльності загальноосвітнього навчального закладу.
13. Методологія управління в закладах освіти.
14. Шляхи розвитку вищого навчального закладу.
15. Структура управління закладами освіти України.
16. Інформаційне забезпечення – атрибут управління загальноосвітніми навчальними закладами.
17. Формування національних інтересів у сфері освіти.
18. Принципи діяльності закладів освіти в Україні.
19. Управління вищою школою: аналіз зарубіжного досвіду.
20. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство.
21. Інформаційні системи та технології в управлінні освітою.
22. Інноваційні процеси в системі загальної середньої освіти: особливості управління.
23. Специфіка інформаційного управління закладами освіти.
24. Проблеми управління вищим навчальним закладом у контексті використання інформаційних технологій.
25. Управління навчальним закладом у вітчизняній системі освіти.
26. Проблеми управління закладами освіти на сучасному етапі.
27. Особливості організації вищої освіти в країнах світу.
28. Зарубіжний досвід законодавчого забезпечення освітньої безпеки .
29. Державне управління системою освіти в Україні.
30. Основні проблеми функціонування української системи в умовах глобальної інформатизації.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

В процесі самостійної роботи студент обирає собі тему реферату, яку погоджує з викладачем. Для написання реферату вивчається література, яку студент знаходить в бібліотеці. Відповідно до поставленої мети визначаються завдання (окремі питання, що допомагають розкрити тему роботи). Підготовлений та належним чином оформлений реферат студент захищає на практичному занятті, коротко викладаючи його зміст та відповідаючи на питання інших студентів та викладача по темі реферату.

Загальна сума балів, яку студент може отримати за належним чином виконану роботу, дорівнює 20.

6. Індивідуальні завдання

З метою організації індивідуальної роботи та забезпечення її ефективності студентам надається можливість виконання різноманітних творчих завдань. Підготовка цих завдань сприяє кращому засвоєнню теоретичного матеріалу та набуття практичних навичок.

Передбачається декілька видів індивідуальної роботи, а саме:

1. Реферат;
2. Складання тестових питань з окремих тем дисципліни;
3. Складання кросвордів з термінів;
4. Складання ситуаційних задач, які дають можливість на практиці розглянути різні ситуації, які виникають при управлінні закладами освіти.

7. Засоби оцінювання

Реалізація навчально-виховних завдань потребує комплексного використання різноманітних методів навчання, які мають забезпечити взаємопов'язану та цілеспрямовану діяльність педагога й студентів. Методи навчання реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Вони мають забезпечити взаємозв'язок трьох компонентів: мотиваційного, організаційно-ділового і контрольньо-оцінного. У першому випадку треба використовувати методи, спрямовані на формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності. У групі організаційно-ділового компоненту виділяють методи організації і забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивний, дедуктивний, репродуктивного та пошукового характеру). Такі методи називають словесними, наочними і практичними. У групі контрольньо-оцінного компонента визначають методи пов'язані з контролем за навчальною діяльністю студентів.

До словесних методів навчання належать: розповідь, пояснення, бесіда, лекція. Ці методи використовуються під час лекційних та семінарських занять з дисципліни «Управління в закладах освіти».

Розповідь – це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму

розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного образу.

Пояснення – вербальний метод навчання, за допомогою якого педагог розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Лекція – це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватись як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація – це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація – метод навчання, за допомогою якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлини, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Досить суттєвим у використанні наочних методів навчання є володіння технологією і технікою виготовлення й використання засобів демонстрації та ілюстрації. Особливої уваги потребує використання технічних засобів навчання, й зокрема комп'ютерної техніки. Зазначений метод відіграє значну роль у процесі організації самостійної роботи студентів.

Під час виконання самостійної роботи використовуються інтерактивні методи навчання (робота у малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань). Окрім того з метою активізації розумової діяльності студентів застосовуються: проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий метод.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу студентам у виділенні та «прийнятті» проблемного завдання, використанні словесних методів (лекції, пояснення) для активізації розумової діяльності студентів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає студентів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати студентів до розуміння і «прийняття» пізнавального завдання; керувати ходом пошукової розумової діяльності студентів з використанням системи логічно вмотивованих

запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність студентів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

Контроль набутих студентами знань відбувається під час традиційного опитування на практичних заняттях, де знання оцінюються за п'ятибальною шкалою. З метою оцінювання знань використовуються також відкриті та закриті тестові запитання. Для зручності блок тестів з однієї теми повинен складати не менше 10 одиниць. Оцінювання відбувається виходячи з відсотку правильних відповідей оцінка ставиться за п'ятибальною шкалою. Нижче наводяться оцінки за виконання творчих завдань, які пропонуються студентам.

Перелік видів творчих завдань для самостійного виконання студентами та їх оцінка

№	Вид роботи	Зміст роботи	Оцінка
1	2	3	4
1	Реферат	Текст реферату обсягом 8-10 стор., опорний конспект, за яким він буде доповідатися на занятті	5-10 балів в залежності від повноти викладення матеріалу.
2	Тести	Загальна кількість 20. Складаються з запитання і чотирьох відповідей, одна з яких правильна	Від 0,5 до 1 балу за одиницю. В залежності від змісту, оригінальності, зрозумілості для студентів
3	Ситуаційне завдання	Кожне завдання складається з чітко сформульованої ситуації, додаткових матеріалів, необхідних для її вирішення та з питань, що поставлені до неї, яких повинно бути не менше чотирьох-п'яти, які потребують чіткої лаконічної відповіді	5-7 балів, за кожне завдання. В залежності від змісту завдання, його складності, коректності постановки питань, придатності для використання в аудиторії для обговорення та оцінки знань студентів
4	Кросворд	Загальна кількість слів-визначень не повинна бути меншою 20. Терміни можуть охоплювати такі курси дисциплін: «Інформаційний моніторинг», «Управління офісами», «Управління інформаційними установами та проектами», «Інформаційні системи в діловодстві», «Документологія» тощо.	10-15 балів за один кросворд, в залежності від оригінальності, правильності, кількості визначень з дисциплін, що рекомендуються для опрацювання, а також чіткості формулювань визначення слів зрозумілості їх для інших

8. Критерії та рейтингова система оцінювання результатів навчання.

Приклад для заліку

Поточний контроль								Сума
Розділ №1				Розділ № 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	
11	15	11	11	15	15	11	11	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	відмінно	A	відмінне виконання
80-89	добре	B	вище середнього рівня
75-79		C	загалом хороша робота непогано
66-74	задовільно	D	виконання відповідає
60-65		E	мінімальним критеріям
30-59	незадовільно	FX	необхідне перескладання
0-29		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. Зарубіжні наукові школи, теорії та концепції менеджменту.
2. Сутність управління закладом освіти.
3. Зміст діяльності з управління закладами освіти.
4. Закономірності та принципи управління навчальним закладом.
5. Які принципи управління обґрунтовані Ф. Тейлором, а які А. Файолем?
6. Сутність понять "управління" в освіті.
7. Система і повноваження органів управління закладами освіти.
8. Яка з концепцій управління, на вашу думку, є більш ефективною?
Відповідь обґрунтуйте.
9. Виникнення та розвиток школи наукового управління.
10. Розвиток уявлень про сутність управління навчальними закладами.
11. Наукові засади управління закладами освіти.
12. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення управління закладами освіти.
13. Еволюція управління як науки.
14. Чому система освіти в Україні має багато рівнів.
15. Управлінський цикл та функції управління.
16. Організація як функція управління.
17. Роль контролю в системі управління закладами освіти.
18. Поняття про систему освіти.
19. Державне управління системою закладів освіти.
20. Основні складові системи освіти України, їх характеристика.
21. Реформування системи освіти в Україні.
22. Види, форми і методи контролю в закладах освіти.
23. Функції управління навчальними закладами.
24. Принципи управління освітою.
25. Органи управління освітою в Україні.
26. Державні нормативні документи, що відображають зміст освіти.

27. Охарактеризуйте систему освіти однієї із зарубіжних країн.
28. Державний контроль за діяльністю закладів освіти.
29. Структура управління освіти в Україні.
30. Система освіти в Україні.
31. Сутність контролю як функції управління.
32. Функція управління в закладах освіти.
33. Поняття "планування". Його місце серед функцій управління.
34. Наукові основи управління.
35. Зміст та структура державного управління освітою в Україні.

10. Рекомендована література

Основна:

1. Балабанов Р.В. Управление высшей школой: анализ зарубежного опыта / Р.В. Балабанов // Вісн. – Харк. Ун-ту ім. В.Н. Карамазі. 2001 /511 Соціологічні дослідження сучасного суспільства – Х.. 2001. – С. 132 – 136.
2. Бекера В.Є. Актуальні проблеми управління освітою / В.Є. Бекера, І.М. Щоробура. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2006.- 147 с.
3. Болюбаш Я.Л. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти / Я.Л. Болюбаш — К.: Компас, 1997.
4. Бондар В.І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В.І. Бондар – К. : Школяр, 2000. – 191 с.
5. Григораш В. В. Управління навчальним закладом. Ч. 1 [Текст] / В. В. Григораш, О. М. Касьянова, О. І. Мармаза та ін. – Х.: Веста, 2003. – 160 с.
6. Григораш В. В. Управління навчальним закладом. Ч. 2 [Текст] / В. В. Григораш, О. М. Касьянова, О. І. Мармаза та ін. – Х.: Веста, 2004. – 152 с.
7. Дзвінчук Д.І. Державне управління освітою в Україні: тенденції і законодавство: Навч. посіб. / Д.І. Дзвінчук – К.: Нічлава, 2003.– 240 с.
8. Друкер Питер Ф. Практика менеджмента / Друкер Питер Ф. — М.: Вільямс, 2001. — 398 с.
9. Ельбрехт О.М. Управління навчальною та виховною діяльністю : теорія та практика: навч. Посібник / О.М. Ельбрехт – К. : Основа, 2010. – 168 с.
10. Забродська Л. Інформаційно-комунікаційні технології управління сучасним закладом освіти / Забродська Л., Чернишова Є. // Освіта і управління. – Т. 5, № 2 – С. 108-116
11. Законодавчі акти з питань освіти України / Верховна рада України. Комітет з питань науки і освіти
12. Іванюк І.В. Освітня політика: навч. посіб. / І.В. Іванюк. – К. :Таксон, 2006. – 226 с.
13. Калініна Л. Специфіка інформаційного управління закладами освіти / Л. Калініна // Освіта і управління. -2003. – Т. 6, №1. – С. 47-66.
14. Корогод Н. П. Управління системою науково-методичної роботи в технікумах: Навч. посіб. / Н. П. Корогод. - Дніпропетровськ: Пороги, 2005. – 143.
15. Наука управління загальноосвітнім навчальним закладом // Т.М. Десятов, О.М. Коберник, Б.Л. Тевлін, Н.М. Чепурна. – Х.: Основа, 2003. – 240 с.
16. Наукові основи управління школою / За ред. Г.В. Ельніко-вої. — Х.: ХДШ, 1991. — 170с.
17. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. - К.: Шкільний світ, 2001.
18. Ніколаєнко С.М. Управління якістю вищої освіти: теорія, аналіз і тенденції розвитку: Монографія / С.М. Ніколаєнко. – К.: Нац. торг. екон. ун-т., 2000. – 519 с.

19. Орлов П.І. Інформаційні системи та технології в управлінні освітою, бібл. справі: Наук.-практ. посіб./ Орлов П.І., Луганський О.М.– Донецьк: Альфа-Прес, 2004.– 292 с.
20. Освітній менеджмент: Навч.пос. / за ред Л.І.Даниленко, Л.М.Карамушки. - К.: Шкільний світ, 2003.-400с.
21. Приходько В.М. Моніторинг якості освіти і виховної роботи навчального закладу. – Х. : Основа, 2007. – 143 с.
22. Прокопенко А. І. Наукові основи управління в системі освіти: Монографія / А. І. Прокопенко; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - Харків, 2005. - 304 с.
23. Скідін О.Л. Управління освітою: теоретико-методологічний аналіз соціальних технологій / О.Л. Скідін – Запоріжжя: ЗДУ, 2000. – 291 с.
24. Співіаковський О.В. Проблеми управління вищими навчальним закладом у контексті використання інформаційних технологій / О.В. Співіаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. - № 4. – С. 3-11.
25. Теоретико-прикладні аспекти управління закладами освіти: Науково-методичний посібник / Л.М. Калініна, Н.М. Островерхова, А.Ф. Остапенко та ін. За ред. Л.М. Калініної. - К.: ПП Компанія "Актуал. освіта", 2002. - 310с.
26. Управління навчальним закладом: Навч.-метод. посіб.: У 2 ч./ О.Мармаза, О. Касьянова, В.Григораш та ін.– Х.: Ранок,,: Веста, 2003 Ч.1.- 160 с., Ч.2.- 152 с.
27. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є.М. Приков – К. : Знання, 2006. – 365 с.
28. Шамова Т. І. Управління освітніми системами: Учеб. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Т.І. Шамова, П.М. Третьяков, Н.П. Капустін; За ред. Т. І. Шамовай. - М.:Гуманит. вид. центр ВЛАДОС, 2008. - 320 с.
29. Шамова Т.И. Управление образовательными системами: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/ Т.Шамова, Т.Давиденко, Г.Шибанова. – М.: Академия, 2002.– 384 с.– (Высш. образование).
30. Шульга Л.А. Українська управління освітою: поступ до демократичного виміру / Л.А. Шульга // Педагогіка і психологія. – 2005. - №1 – С. 65-71.

Додаткова

1. Андрюханова В.М. Сучасні підходи щодо вирішення проблеми підготовки вчителя до інноваційної діяльності / В.М. Андрюханова // Управління школою. -2004. -№34. -С. 7.
2. Ващенко Л.М. Управління інноваційними процесами в загальній середній освіті регіону: Монографія / Л.М. Ващенко – К.: Видавниче об'єднання «Тираж». 2005. - 380 с.
3. Даниленко Л.І. Основні проблеми освітньої інноватики в сучасній теорії та практиці / Л.І. Даниленко // Педагогічні інновації: Зб. наук, праць. - К.: ІЗМН, 2000. - С. 612.
4. Дичківська І.Д. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник / І.Д. Дичківська -К.: Академвидав, 2004.- 352 с.

5. Клеха Л. Управління інноваціями / Л. Клеха // Директор школи. — 2010. — № 40. - С. 24.
6. Мармаза О.І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О.І. Мармаза - Х.: Видав, гр. «Основа», 2004. - 240 с.
7. Михайлова Л.І. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / Л.І. Михайлова, С.Г. Турчина. - К.: Центр учбової літератури. 2007 - 248 с.
8. Моисеев А.М. Нововведення во внутрешкільном управлений / А.М. Моисеев, А.Е. Капто, А.В. Лоренсов, О.Т. Хомерики — М.: Педагогическое общество России, 1998. — 272 с.
9. Сгадова В.В. Інноваційна спрямованість педагогічної діяльності / В.В. Сгадова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: 36. наук. пр. / Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Запоріж. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти. - К., Запоріжжя, 2001. - Вип. 19. - С.64-67.
10. Стадник В.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник / В.В. Стадник. М.А. Йохна. - К. : Академвидав, 2006. - 464 с.

11. Інформаційні ресурси

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Міністерство освіти і науки. Офіційний сайт (<http://www.mon.gov.ua/>)
3. Національна доктрина розвитку освіти: Указ Президента від 17 квітня 2002 року N 347/2002 [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
4. Про вищу освіту: Закон України N 5499-VI (5499-17) від 20.11.2012 р. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>